Náučný chodník Biskupické luhy

Kraj:	Bratislavský
Okresy:	Bratislava II a Senec
Geomorfologická jednotka:	Podunajská rovina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územia:	Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy, prírodná rezervácia Gajc, prírodná rezervácia Topoľové hony a chránený areál Bajdeľ
Prístup:	bus MHD Bratislava, Vlčie hrdlo a pešo k západu ulicou po modrej turistickej značke 1,2 km
Východisko:	Bratislava-Ružinov, ul. Vlčie hrdlo, rázcestie cyklotrás pri bufete
Trasa:	Bratislava-Ružinov, ul. Vlčie hrdlo – Biskupické rameno – pozdĺž Dunaja – Biskupická zátoka – turistické rázcestie Gajc – rázcestie Topoľové, horáreň (Jegeneš) – rázcestie Kalinkovská horáreň – popri kanáli k východu a juhu – rázcestie Sihoť, most – Kalinkovo
Dĺžka, prevýšenie:	19 km, bez prevýšenia
Čas prechodu:	5 h
Počet zastávok:	9
Náročnosť:	dĺžkou stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa je súbežná s modrou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 1997; 2019 obnova

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave (2023).

Textový sprievodca: K pôvodnému chodníku z roku 1997 – Sprievodca náučným chodníkom Biskupické lužné lesy (autorky A. Zemanová a E. Kocianová, vyd. Bratislava: Slovnaft; Asociácia priemyslu a ochrany prírody; Slovenská agentúra životného prostredia, [2005], 30 s.). Aktuálne informačné panely poskytnuté tvorcom chodníka > .PDF

Kontakt: BROZ – Bratislavské regionálne ochranárske združenie, Na Riviére 7/a, 841 04 Bratislava, tel. 0903 046 540; ŠOP SR, Správa Chránenej krajinnej oblasti Dunajské luhy v Bratislave, Karloveská 63, 841 04 Bratislava, tel. 02 / 6428 3982

Poznámky: (1) Žiaden informačný panel v teréne neobsahuje žiaden názov náučného chodníka. Pomenovali sme ho v zmysle privítania návštevníkov na úvodnom paneli. (2) Na trase sa stále nachádzajú niektoré informačné panely pôvodného náučného chodníka Biskupické lužné lesy z roku 1997.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie, avšak vzhľadom na jeho dĺžku odporúčame absolvovať ho po častiach. Námetom k nemu môže byť metodický list a pracovný list s aktivitami pre žiakov (autor Viliam Paľaga).

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Biskupické luhy. Jedno z najhodnotnejších prírodných území Bratislavy v jej juhovýchodnom okolí medzi mestskou časťou Ružinov a obcou Kalinkovo v západnej časti Podunajskej roviny pri ľavom brehu Dunaja na jeho fluviálnych štrkovo-pieskových sedimentoch poniže výtoku Malého Dunaja z neho. Pre raritné a pre územie charakteristické susedstvo rôznych typov lužných lesov, suchomilných lesostepných a vodných spoločenstiev sú súčasťou rôznych kategórií chránených území **národného** – ležia v rámci Chránenej krajinnej oblasti Dunajské luhy a viacerých menších chránených území rôznych kategórií (pozri nižšie) –, **európskeho** – ako územie európskeho významu Biskupické luhy (samostatné heslo nižšie) a rozsiahlejšie chránené vtáčie územie Dunajské luhy (súčasti sústavy chránených území členských krajín Európskej únie, Natura 2000) – a ako ramsarská lokalita Dunajské luhy **aj medzinárodného významu**.

Územie európskeho významu (ÚEV) Biskupické luhy. Chránené územie – prvok sústavy Natura 2000 – juhozápadne od Podunajských Biskupíc, mestskej časti Bratislavy v západnej časti Podunajskej roviny, ktorého predmetom ochrany sú: (1) biotopy európskeho významu – Lužné dubovo-brestovo-jaseňové lesy okolo nížinných riek, Suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom podloží (dôležité stanovištia *Orchidaceae*), Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a / alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition* – a (2) druhy európskeho významu – fuzáč veľký (*Cerambyx cerdo*), roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), *Dioszeghyana schmidtii*, hlaváč bieloplutvý (*Cottus gobio*), hrebenačka vysoká (*Gymnocephalus baloni*), hrúz Kesslerov (*Gobio kessleri*), kunka červenobruchá (*Bombina bombina*) a bobor vodný

(*Castor fiber*).

Trasa náučného chodníka sa v rámci ÚEV Biskupické luhy bezprostredne dotýka alebo prechádza nasledujúcimi prvkami „národnej“ siete maloplošných chránených území:

- **prírodná rezervácia Gajc**, vyhlásená v roku 1988 na ochranu biotopu stepnej vegetácie bezprostredne hraničiacej s lužným lesom;
- **prírodná rezervácia Topoľové hony**, vyhlásená v roku 1988 na ochranu suchomilných panónskych dúbrav a rastlinných spoločenstiev s klokočom perovitým (*Staphylea pinnata*);
- **chránený areál Bajdeľ**, vyhlásený v roku 1988 za účelom sledovania vývoja porastu topoľa bieleho (*Populus alba*) v rámci pôvodného tvrdého lužného lesa – brestovej jaseniny (*Ulmeto-Fraxinetum*) – s charakteristickým bylinným podrastom.

Mimo vlastnej trasy náučného chodníka sa ďalej v rámci ÚEV Biskupické luhy nachádzajú:

- **prírodná pamiatka Panský diel**, vyhlásená v roku 1990 na ochranu zachovanej lesostepi s výskytom mimoriadne vzácnych, kriticky ohrozených druhov orchideí – vstavača ploštičného (*Anacamptis coriophora*), vstavača obyčajného (*Anacamptis morio*) a ďalších druhov;
- **prírodná rezervácia Kopáčsky ostrov**, vyhlásená v roku 1976 na ochranu mozaiky špecifických stepných a lesostepných spoločenstiev a ukážok lesných spoločenstiev lužných porastov;
- **chránený areál Poľovnícky les**, vyhlásený v roku 1988 za účelom sledovania vývoja porastov topoľa bieleho (*Populus alba*).

Biskupické rameno. Najzachovalejšie riečne rameno Dunaja v území Biskupických luhov južne od rafinérie Slovnaft v Bratislave na rozhraní Ružinova a Podunajských Biskupíc na západe Podunajskej roviny, dlhé asi 5 km a široké okolo 20 m, obtekajúce Kopáčsky ostrov. Vybudovaním dunajskej protipovodňovej hrádze bolo odrezané od hlavného toku Dunaja a stalo sa neprietočným so silno poklesnutou hladinou. Jeho zásobovanie vodou bolo po roku 1998 zlepšené vybudovaným kanála a napojením na Micherovu zátoku. K vzácnym vodným rastlinným druhom tu patrí truskavec obyčajný (*Hippuris vulgaris*), okrem mikroskopických rias tu žijú vláknité riasy viditeľné voľným okom, napr. typická závitnicovka (*Spirogyra*) či drobné, na hladine voľne plávajúce spirodelka mnohokoreňová (*Spirodela polyrhiza*) a žaburinka menšia (*Lemna minor*). Brehy a okolie ramena porastajú zvyšky mäkkého (vŕbovo-topoľového) lužného lesa. V širšom okolí na vyššie ležiacom území rastú prechodné jaseňovo-topoľové lesy až tvrdé lužné jaseňovo-brestové lesy (napr. Topoľové hony). Pre lužné lesy je charakteristický bujný bylinný a krovitý podrast na jar s mohutným porastom snežienok (*Galanthus nivalis*) či scily viedenskej (*Scilla vindobonensis*). Na mnohých miestach majú významné zastúpenie nepôvodné inváznе druhy rastlín a umelé, stanovištne nepôvodné výsadby monokultúr po poklese hladiny podzemnej vody v 60. – 70. rokoch 20. storočia, a to hlavne šľachtených topoľov, borovice čiernej a agátu bieleho.

Kalinkovská lesostep. Územie západne od Kalinkova na západe Podunajskej roviny s jedinečným lesostepným biotopom suchého dunajského spoločenstva na rozplavených zvyškoch štrkových a štrkovo-pieskových riečnych akumulácií (agradačného valu) Dunaja (analogicky ako v prírodnej rezervácii Kopáčsky ostrov, pozri vyššie). Tieto relatívne vyššie ležiace „ostrovy“ bývajú zaplavované len veľmi zriedkavo, atmosférické zrážky do priepustného podložia vsakujú rýchlo. Skeletnatý pôdny kryt je preto výsušný a viaže sa naň špecifický bylinný porast (rozchodníky, kostravy, kavyle, ľany, nátržníky, mliečniky a i.) s kríkmi a zakrpatenými stromami. Podľa typického hlohu (*Crataegus* sp.) toto suché spoločenstvo bolo pomenované ako **dunajská hložina** (*Crataegetum danubiale* Jurko 1958 – dnes *Asparago-Crataegetum* (Jurko 1958) Mucina 1985).

Vodná nádrž (zdrž) Hrušov > pozri Dunajský náučný chodník

Kalinkovo. Obec v poľnohospodárskej krajine na Žitnom ostrove v severozápadnej časti Podunajskej roviny medzi Dunajskou Lužnou a Hamuliakovom neďaleko vodnej nádrže Hrušov na Dunaji. Prvá písomná zmienka je z roku 1288. Do roku 1948, kedy bola pomenovaná po slovenskom evanjelickom básnikovi 17. storočia Joachimovi Kalinkovi, sa nazývala Semet, maď. Szemet. Obec bola kráľovským majetkom, od 14. storočia patrila panstvu grófov zo Svätého Jura a Pezinka a od 16. storočia panstvám Svätý Jur a hradu Eberhard (Malinovo). V obci je rímskokatolícky kostol svätého Františka z Assisi z roku 1930, ktorý nahradil starší románsky kostol z 13. storočia, rozobraný v roku 1936 pri stavbe starej protipovodňovej dunajskej hrádze.

Dunaj. Pozri samostatné heslo a obrázky (mapy) v > Dunajský náučný chodník

Malý Dunaj > heslo v textoch k náučnému chodníku Lesopark Vrakuňa

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Dunajské luhy. Chránené územie na západnom konci **Podunajskej roviny** pozdĺž Dunaja od Kopáčskeho ostrova (pri Slovnafte v Bratislave) po Veľkolélsky ostrov (pred Zlatnou na Ostrove v okrese Komárno) vyhlásené v roku 1998, pozostávajúce z piatich samostatných častí. Zaberá čiastočne plochu recentného (t. z. nedávno či aktuálne sa vyvíjajúceho) agradačného valu Dunaja, ktorý je osou svojrázneho územia so sústavou dunajských riečnych ramien a akumulačných depresií medzi nimi. Pre tvarovú i vývojovú podobnosť s normálnymi riečnymi deltami sa táto podunajská oblasť nazýva **vnútrozemskou deltou**. Vyvinula sa ešte pred zásahmi človeka do prirodzeného hydrologického režimu Dunaja pod miestom jeho prerezania sa cez Karpaty – pričom cca 12 km dlhý úsek toku Dunaja medzi Hainburgom an der Donau v Rakúsku a hradným vrchom v Bratislave môžeme označiť ako prielomový – a jeho vstupom do tektonicky poklesávajúcej severozápadnej časti Malej dunajskej kotliny, v ktorej rieka sedimentovala veľké množstvo štrkov a štrkopieskov prinášaných najmä počas povodní zo svojho horného toku. Takto vytvorená ramenná sústava sa po reguláciách a výstavbe vodného diela Gabčíkovo zachovala čiastočne už len v úseku od Dobrohošťa po Sap. V závislosti od hydrologických podmienok sa tu na pomerne malom území vyskytujú pestré a to aj vzácne či ohrozené spoločenstvá – lesné, vodné, mokraďové, lúčne aj psamofilné – so zastúpením chránených druhov napr. vodných rastlín otvorených plôch ramennej sústavy – lekno biele, leknica žltá, vzácna salvínia plávajúca, kotvica plávajúca, leknovec štítnatý a i.; v lúčnych spoločenstvách a v bývalých mŕtvych ramenách sú to vstavač ploštičný, v. vojenský, v. obyčajný, kruštík širokolistý, vemenník dvojlistý a i. V závislosti od výšky hladiny podzemnej vody a prípadných záplav na území lesa tu rastú vŕbové jelšiny, jaseniny s topoľom, dubom, hrabom či brestom a na najsuchších miestach drieňové dúbravy. Rozšírenie zoocenóz od vodných až po xerotermné je rovnako ovplyvnené najmä hydrologickými podmienkami. Zoogeograficky je územie pod vplyvom Panónskej nížiny, ale v dôsledku prepojenia Dunajom i Álp. Najviac sú tu zastúpené močiarne a vodné biocenózy a spoločenstvá lužných lesov (22 druhov ohrozených mäkkýšov, viac ako 1 800 druhov chrobákov – z nich je pozoruhodný najmä výskyt doteraz vo svete neznámeho druhu *Thinobius korbeli* –, reliktný hraboš severský). Osobitný význam má územie pre hniezdenie, zimovanie či migráciu vodného vtáctva s pravidelným výskytom vzácnych druhov vtákov (orliak morský, beluša malá, volavka purpurová a i.). V Dunaji a jeho ramenách sa vyskytuje najvyšší počet druhov rýb zo všetkých vodných tokov Slovenska – zo vzácnych a chránených druhov tu žije divá forma kapra (sazan), blatniak tmavý, šabľa krivočiara a býčko škvrnitý. V hraniciach CHKO leží viacero území európskeho významu a celá je súčasťou chráneného vtáčieho územia Dunajské luhy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000) a celá je zapísaná do zoznamu mokradí medzinárodného významu (ramsarská lokalita Dunajské luhy).

Názvy informačných panelov

1. Územie európskeho významu Biskupické luhy

2. Lúčne ekosystémy
3. Lesostepné spoločenstvá Biskupických luhov
4. Biskupické rameno
5. Prirodzený les
6. Prírodná rezervácia Gajc
7. Nepôvodné a invázne druhy rastlín
8. Hospodárska činnosť v lese
9. Hrušovská zdrž

Informačné panely v teréne neobsahujú žiaden názov náučného chodníka a nie sú číslované.

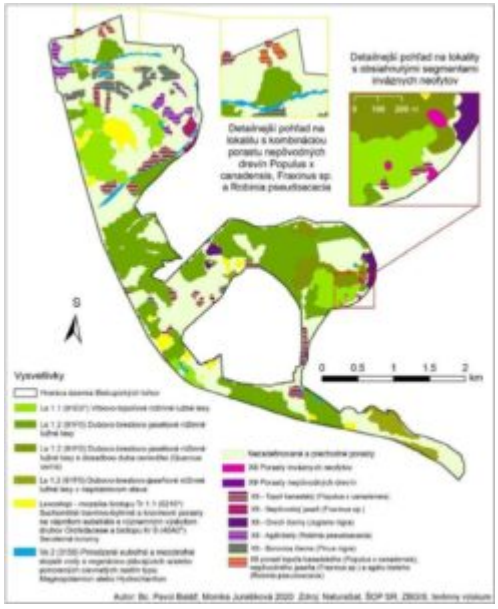

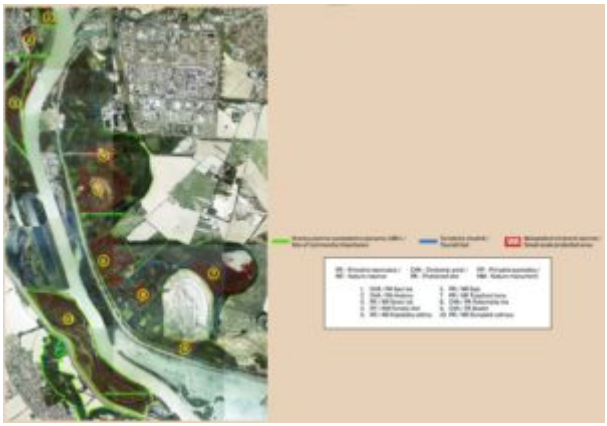

Bratislavské luhy
Dolnozemské luhy
Dolnozemské luhy
© OpenStreetMap contributors

Detailnejší pohľad na lokality s obsiahnutými segmentami inváznych nedrevín
Detailnejší pohľad na lokalitu s kombináciou porastu nepôvodných drevín Populus x canadensis, Fraxinus sp. a Robinia pseudoacacia
S
0 0,5 1 1,5 2 km
Vysvetlivky
Autor: Bc. Pavol Baláž, Monika Jurašková 2020, Zdroj: Naturabat, SOP SR, ZBGIS, textový výstup

BRATISLAVA
MAPY.CZ

BRATISLAVA
Petržalka
Ružinov
Vrakuňa
Podunajské Biskupice
Jarovce
Rusovce
MAPY.CZ